

KULTUR

Mordgåtan inställd i helgen

TEATER. I gårdagens VK skrev vi att Profiltaterns mordgåta Den sista måltiden skulle spela den kommande helgen.

Det var korrekt då. Under onsdagen beslutades att föreställningarna på Elite hotel Mimer ställs in på grund av corona. **LARS BÖHLIN**

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 E-post: kultur@vk.se

Om materialismens segertåg

LITTERATUR

Annie Ernaux Åren

Översättning: Maria Björkman
Norstedts

ROMAN.

Fyra böcker av Annie Ernaux kom i Katja Waldéns översättning mellan åren 1985 och 1998. Ena riktiga litteraturdiamanter var det fråga om, skimrande, korta, men samtidigt med ett slags objektiv hårdhet utan sentimentalitet. Starkast var i mina ögon "Skammen" som utgår från traumat när fadern försökte döda hennes mor.

Sedan övergav svenska förlag författarskapet och först nu rycker Norstedts ut genom att publicera hennes mästerverk **Åren** och samtidigt återutge de båda böckerna om föräldrarna, "Min far" och "Kvinnan" i en volym för klassiker serien.

Bokens slutmening uttrycker viljan: "Rädda någonting från tiden där man aldrig mer kommer att vara". Hon går alltså på spaning efter den tid som flytt från det hon föddes den 1 september 1940. Fram till nu, hade man önskat, men då originalet

kom redan 2008 fattas det senaste dryga decenniet. Översättningen störande försenad!

Ännu en bok i den långa raden av autofiktio, tänker ni kanske, men så är inte fallet. Visst finns hon själv med, men inte som "jag" utan som "hon" eller ingående i ett kollektivt "vi". Hon söker sig inte inåt för att ge en förklaring till sig själv. Inåtskådandets enda syfte är att komma åt tiden, återupptäcka världen, "fånga förändringar i tankar, övertygelser och känslighet".

Dessa inte alldeles enkla föresatser diskuterar hon i meta-fiktiva avsnitt när tankar på den bok hon vill skriva sammanfaller med tiden som skildras. Metoden att skriva om "vi" och "hon" ger förstas distans och skapar allmängiltighet, men också en initial läsirritation, inskolade som vi är på renodlade jagtexter. Det vill till att ha rätt ingång till läsningen.

I brist på den Proustska madeleinekakan för att trigga minnet använder sig Ernaux av foton och släktmåltider från skilda tider, sexton av de förra, nio av de senare. Hon detaljgranskar korten: klädmodet, miljön, ansiktsuttrycken och

VK:s Tommy Sundin låter sig för-
tjusas av Annie Ernaux Åren.

FOTO: CATHERINE HÉLIE

erinrar sig tankar och aspirationer. Från middagarna minns hon samtalsämnen, hur berättelser om krigen och ockupationen i barndomen ersatts av sista tidens historielösa fixering vid datorers operativsystem eller TV-komikers framfart.

Ernaux skriver med sociologiska och klassanalytiska glasögon. Föräldrarnas strävan från arbetarursprung till ägandet av ett café med speceriaffär har betydelse för hennes egen utveckling med inslag av svek och hemlöshet: "Hon känner att hon ingenstans är, bara i kunskapen och litteraturen." Édouard Louis har vittnat om djup påverkan

och möjligen har vi honom att tacka för Ernauxs återkomst hos oss. Ett vänsterintellektuellt synsätt genomsyrar allt hon skrivit. Om studentrevolten exempelvis: "1968 var det första året i världen".

I mångt och mycket handlar tidsskildringen om materialismens segertåg. Vi påminns om att marknaden faktiskt inte alltid styr oss, men hur vi besegrats av mördande reklam, oändliga öppettider och stormarknaders utbredning som gjort tillgängligheten oinskränkt. Hur ingenting av människokroppens funktioner undgår kommersens uppfinningsrikedom, hur varor i all oändlighet frambringas för allt som finns: luften, varmt och kallt, gräs och myror, svett och snarkande. Ernauxs konsumismattack saknar sin like i fråga om uttrycksfull vrede. Samtidigt talar hon om en pågående stagnation och mutation.

Skrivmaskinens knatter och pysslandet med korrektions- och karbonpapper, med rosa lack på stencilerna – allt oändligt avlägset men ändå så nära. Liksom förvåningen över folks högljudda pladder för sig själva innan vi insåg mobilens entré.

Tidsfristen mellan rädslan för graviditet och fruktan för HIV blev blott alltför kort, men som tröst i nuvarande coronahysteri är det bara aids som ägnas några rader medan galna kosjukan, SARS, svin- och fågelinfluensan döljs i glömskans dunkel.

Visst har vi många minnen gemensamma med Annie Ernaux: torskleveroljan, bilnummerantecknandet, Stalins död och Kennedys, Radio Luxembourg, pulversoppor, Sputnik, neurosedynet och så vidare. Sverigerreferenserna inskränker sig till Bergman, "Hon dansade en sommar" och "den lilla röda svenska boken om samlagsställningar". Men väldigt mycket går den måttligt frankofile förbi; många film- och låttitlar, TV-program, seriealbum, varumärken för konserver, godis och smink, Tour de France-segrare med mera säger mig inget, liksom författarna till skolböcker i olika ämnen.

Denna lätta offside-känsla stör ändå inte min omedelbara förtjusning i Annie Ernauxs imponerande tidsfresk.

Hennes språk är vackert, stilen sensuell och Maria Björkmans översättning lysande.

TOMMY SUNDIN

Blommans kraft i coronans tid

KONST

Peter Stridsberg Växt där du står Galleri Alva

visas till den 31 mars

UTSTÄLLNING. Hemmet som plats och idé var föremål för utforskning i Peter Stridsbergs examensarbete från Umeå konsthögskola i fjol. När den numera Kungälvbaserade konstnären nu återvänder till stan har han rört sig nedåt mot det ännu mera marknära, men frågan om hur människan skapar och befäster platser i arkiven och minnet förblir central.

Växt där du står är titeln på den svit han ställer ut, screentryckta bilder av torkade växter som i vackra träramar bygger ett poetiskt herbarium i Galleri Alva. Som en betraktelse över en mänsklig ambivalens mellan att å ena sidan vilja förstå, systematisera och kontrollera, å andra sidan uppgå helt i naturen, placerar Stridsberg in sig i ett fält som alltsedan Linné lockat både konstnärer, naturvetare och filosofer till åter-

kommande reflektioner över existensen.

Som de hängivna amatörbotanisterna, författaren Kerstin Ekman och idéhistorikern Gunnar Eriksson skrev i "Se blomman" från 2011: "Vi söker namn, vi hittar spår, vi anar hur vi hänger ihop med det levande och med det förflutna i vetenskap och dikt."

Med sina svartvita blomsterporträtt gör Peter Stridsberg en ömsint exposé över människans ofrånkomliga livsvillkor, detta att behöva navigera mellan natur och kultur och i bland befinna sig på slak lina i detta.

I coronatidens undantagsläge blir utställningen också drabbande i vidare mening - ett konstgalleri mitt i hjärtat av ett universitetssjukhuskomplex i krismobilisering; en stillsam plats för kontemplation och kraftsamling i allt, en liten appell för kulturens betydelse i svåra tider.

Gåsört, käringtand och doftschersmin: se blomman, känn glädjen och sorgen över liv och död, sök kraften i påminnelsen om att du också är en del i samma livscykel. I det levande.

SARA MEIDELL

Peter Stridsbergs utställning på Galleri Alva blir en angelägen betraktelse över människans livsvillkor, skriver Sara Meidell. Bilden är ett montage av de sex verk som visas i utställningen.